

Elfogyott a cukor meg a liszt is

(A koronavírus kapcsán)

Még alsótagozatos voltam, '56 nyarán történhetett, hogy Édesanyám **először**, a szokásos szódavíz, kannástej, kenyér és kifli helyett a címben szereplő, kristálycukor és liszt vásárlásával bízott meg. A szokásos „10 forintos helyett „kéthasút”, egy 20 forintost nyomott a markomba. Ekkora bankjegy akkor volt először a kezemben. Vásárlóértéke ma kb. 2000 forintnak felel meg. Ennyi volt édesapám félnapi bére.

Anno, a közértekben háromszor kellett sorba állni. Elsőnek, amikor kértük az árut. Annak az árát a közértes egy cédulára felírta, a végén összegezte, oda adta és a vásárolt cuccot egy kupacba rakta a pulton. Beálltam a pénztár sorába. A pénztáros nénit, aki szemben lakott velünk, hangos „kezicsókolommal” köszöntöttem és egyből eldicsekedtem neki, hogy otthon elfogyott a kristálycukor és a liszt, én meg már olyan nagyfiú lettem, hogy önállóan meg tudom ezeket is vásárolni. Gizi néni mosolyogva újra összeadta a két tételt. A pénztárgépbe be pötyögte az összeget, egy nyílásba bedugta a számoló cédulát és megtekert egy kurbli. A gép rányomtatta az összeget a cédulára és egy csörrenés kíséretében kilökte a pénzes fiókot. Gizi néni az aprópénzes tálca alá tette a húszast és elem tette a - most már - blokkot és a visszajáró aprót. „No, Lacikám! Megtudod-e mondani, hogy jól adtam-e vissza?” Szépen elmagyaráztam: 4 darab 20 filléres az 80 fillér. Meg még 2 darab 2 forintos az 4. Ezt hozzáadva a 15,20-hoz, az 20 forint. Jó tetszett visszaadni. Köszönöm szépen! Kezicsókolom!”. „Szervusz Lacikám!”

Ezután következett a harmadik sorban állás. Át kellett venni a már kifizetett árut. Így közel 1 óra alatt sikeresen teljesítettem édesanyám nagy öröme az első „nagyértékű” bevásárlásomat, melyet aztán az következő 20 évben több ezer követett.

Otthon Édesanyám frissen sült lekváros buktával várt. Elővettem a cukrot és a lisztet, majd visszaadtam az aprót. Megszámolta, eltette. „Akkor most eltesszük, amit vettél.” -mondta és elindult egyetlen szobánk felé. Ez kissé meglepett. Éppen szólni akartam, amikor a ruhászekrényt kinyitva a télikabátok mögé mutatott. A félhomályban 5 zacskó só, 5 zacskó liszt, 5 zacskó cukor, keksz, kétszersült... sorakozott a szekrény hátsó falánál. „Tudod édes kisfiam én az ostromot itt éltem át. Megtanultam, hogy a boltok néha kiürülhetnek. A legfontosabb a kenyér, ha az elfogy, akkor dagasztani kell lisztből kovással, majd ki kell sütni. Én amikor annyi idős voltam, mint te most megtanultam nagyanyádtól a jó kenyér elkészítésének minden csínját-bínját és 10-től 18 éves koromig heti 7 darab hatalmas 3 kilós kenyeret dagasztottam, kelesztettem otthon. Amit aztán a péknél süttetünk ki.”

„Amikor 1944. végén a front ideért Budára, megkérdezte egy orosz tiszt: „*Bárisnyák! Ki tudni közületek klebát sütni?*” A Frits nagymamával összenéztünk és mondtam, hogy „Dá! Mi sütni kleba, ti hozni lisztet meg vodát és mi is kapunk klebát! Harasó?”

Édesanyám, Te hol tanultál meg oroszul?

„Sehol. Csak a szomszéd faluban volt egy bácsi, akit mindenki Ivánnak hívott. Ő orosz volt és még az I. világháborúból maradt itt. Nekünk, gyerekeknek nagyon tetszett az Ő kevert beszédje. Mindent megértett, de az egyik szót magyarul, másikat oroszul mondta. Írni, olvasni nem tudott, de szépen rajzolt. Lerajzolta az egyik kislányt és mondta „gyévuska”. Lerajzolta az egyik fiút és mondta: „mácsik”. Ezen nagyokat nevtünk, tudod mi a mákostészttát hívjuk mácsiknak. Kedvenc mondása volt: „Vóda ne harasó, vinó harasó!” (A víz nem jó, a bor jó!) Még a „kleba”, kenyérré is emlékszem. a lisztet is mondhatta, de azt mostanra elfelejtettem.”

„Tudod, amikor 1944. karácsonyán két marcona puskás orosz katona behozott egy ájult harmadikat az óvóhelyre, akkor ott nagy pánik lett hirtelenjében. Még jó, hogy a Gizinéni észnél volt és azonnal megitta egy kis vízzel a vérző oroszt, aki azonnal mamácskának kezdte hívni. Akkor lépett be egy bőrkabátos tiszt. Látta, hogy csak öregek, valamint nők vannak az óvóhelyen és mi neki is láttunk a sebesült istápolásának.

Kérdezte „szoldát” van? Nekem azonnal beugrott, hogy katonát keres és rávágtam: „Szoldát net!” „... és Fasiszt van?” Erre már a kórus válaszolta: „Fasiszta net!”

Ekkor a fiatal tiszt lerogyott egy szelön szélére, ivott két nagy pohár vizet, majd letárgyaltuk a kenyérsütést. Kérdezte hol a „kuhnya?” Gizi mámocskával átkísértük az alagsori lakás konyhájába. Körülnézett és azt mondta „harasó.”

Egyik katonát kijelölte kuktának, vele azonnal elindultam a Kékgolyó utcába vízért egy lóval, meg három vödörrel. Először én hoztam a két vödört, a katona vezette a lovat és hozott egy vödört. Mivel a vödör nehéz volt, sok vizet kilötyögtettem. Nagyon káromkodott a katona és cseréltünk. Ezután, ha nem löttek, mindig így történt.

Amíg mi vízért voltunk a másik katona hozott egy zsák lisztet. Kovász mindig volt elrejtve. Megkezdtem a dagasztást. Jött a kelesztés, majd a fatüzelésű fürdőhengerből fabrikáltak egy kemence félét, melyben két kiskatona éjjel-nappal kenyeret sütött. Először a lisztes fiúval, később a kenyérsütőkkel is lehetett üzletelni. Cigarettaért minden volt: liszt, cukor, só, keksz... később lóhús is. Amit így beszereztünk, azt kis csomagokba szétpakoltuk, több helyre elrejtettük. Az óvóhelyen mindig megtalálták, később a konyhába is, de itt a szekrényben soha. Ha nincs ez a rejtekhely, akkor a házból többen is megbetegedtünk volna

Édes, egyetlen kisfiam jegyezd meg örökre, hogy a háborúban nagyon kemény, kegyetlen és roppan könnyörtelen az élet.

... de Édesanyám, több mint 10 éve már nincs háború. Édes hazánkat békében építjük.

„Ez igaz, de sohase feled, az ördög nem alszik. Lesznek még szűk esztendők!”

(Édesanyám látnok volt, mert néhány hónap múlva beköszöntött 1956. október 23-a.)

A ruhásszekrény titkának felfedése után, Édesanyám elmondta a tárolás elvét: „Mindenképp a legrégebben berakottat kell először felhasználni. Az egész olyan mintha lenne egy cső lisztes zacskóval, egy másik cső cukros zacskóval és egy harmadik sós zakóval telerakva. Mindig a bal szélsőt kell elvenni, majd a megüresedett helyre jobbról „betolni” az újjal a többit.”

„Mi eddig is és ezentúl is így fogjuk vásárolni a lisztet, cukrot, sót!”

Ebben maradtunk. Így is csináltuk, míg én a szüleimnél laktam.

Közben elvégeztem az általános iskolát, a Puskás Technikumot, felvettek a Villamosmérnöki Karra, letöltöttem sorkatonai szolgálatomat, eltelt 15 év ... és az egyik számítástechnika órán, Bohus Miklós docens úr elmagyarázta, hogy mi az a **FIFO** (First In First Out) információ feldolgozási elv. (Amit először beraktam, azt veszem ki először.) Hazamentem, beosontam a szobába, kinyitottam a ruhásszekrényt. Az aljában már csak cipők voltak. Megnyugtató, már nincs szükség, ami kis élelmiszer FIFO-nkra. ***Háború nem várható!***

Epilógus: Mielőtt virtuálisan megkérdezné a nyájas olvasó, hogy miért írtam le ennyire részletesen a vásárlás menetét, bevallom, hogy nem nosztalgiából, hanem megdöbbenésemben. Megbízott a mennyem, hogy a Széll Kálmán tér - Dékán utca sarkán található hentesnél vegyek néhány csirkecombot, hiszen onnan indul a buszom az unokázáshoz. Itt is ugyan –úgy ahogy **65 éve háromszor kellett sorba állnom.** Szombat délelőtt lévén, sokan voltak és csak 40 perccel későbbi buszt értem el. ***(Nincs új a Nap alatt?)***

A történet második részéből remélem, mindenki megérti dilemmámat: Itt az ideje, hogy újra élelmiszer FIFO-t építsünk? Vannak, akik már építik is! Milyen hosszú legyen a sor?

Budapest, 2020. március 21. (Egy hete önkéntes karanténban a koronavírus miatt.)